

Anmeldelser

Lasse Budtz, *Brudstykker – Erindringer*, København: Fiskers Forlag, u.å. (1989), 172 s.

Lasse Budtz' erindringsfragmenter er letlæste, ganske velskrevne, men desværre også mindre givende, end man kunne forvente. Det, som de fleste vel vil læse bogen for, er Budtz' fremstilling af det tiår i dansk sikkerhedspolitik, som han selv har været med til at præge på afgørende vis. Naturligvis var udformningen af Socialdemokratiets sikkerhedspolitik i den periode (1978-88), hvor Budtz var ordfører på området, aldrig en enkelt persons værk, således som han selv gør opmærksom på (s. 23); men han var i hvert fald til stede i de fleste afgørende situationer, ligesom han var det vigtigste transmissionsbælte for ydre påvirkninger af Socialdemokratiet. På den baggrund fremstår erindringerne som noget tynde. Ikke at der ikke står interessante ting på og mellem linjerne, men man savner en dyberegående og mere sammenhængende fremstilling. Langt de fleste synspunkter og vurderinger i bogen er velkendte fra Budtz' mange indlæg i Folketing og presse.

Et eksempel er »skibssagen«, der førte til 1988-valget (og Budtz' afgang fra Folketinget). Her savner man en dybere argumentation for, hvorfor partiet tog spørgsmålet op, ligesom fremstillingen af de afgørende begivenhedsforløb er vag og uklar. Men der er dog også nogle gode bidder, for eksempel fra socialdemokraternes samtaler med den amerikanske ambassadør Todman og om forsøgene på at koordinere partiets politik med de nordiske søsterpartier.

Et andet eksempel er Scandilux-samarbejdet, der har været Lasse Budtz' måske vigtigste forbindelse til den internationale sikkerhedspolitiske debat. Ganske lidt er kendt om dette vigtige samarbejde, og Budtz' fremstilling følger desværre ikke noget til det allerede kendte.

Budtz' hovedtese er, at Socialdemokratiets sikkerhedspolitik har været præget af kontinuitet siden 1950'erne (formuleringen af base- og atompolitikken), dog således at der i 1980'erne skete en skærpelse. Heri kan han have ret et langt stykke, men man savner unægtelig en mere nuanceret argumentation for teorien. Budtz ser selv den betænkning, som et partiudvalg under hans formandskab fremkom med i 1973, og som på mange punkter var kritisk over for NATO-politikken, som en »indgang« til de efterfølgende femten års politik. 1973-betænkningen blev dog aldrig lyst i kuld og køn af partiet, og fremstillingen giver ikke meget til forståelsen af den skærpelse af partiets kernevåbenpolitik, der slog igennem i 1982, til dels før, men tydeligst efter regeringsskiftet.

Det vigtigste kontinuitetsbrud var etableringen af det »alternative« flertal, som Budtz ofrer meget få kommentarer, uanset at det dog var en af 1980'ernes vigtigste parlamentariske nyskabelser. For eksempel savner man en diskussion af problemerne ved et omfattende parlamentarisk samarbejde med partier som SF og VS, som Socialdemokratiet på afgørende udenrigspolitiske felter var uenig med.

Anmeldelser

Lasse Budtz, *Brudstykker – Erindringer*, København: Fiskers Forlag, u.å. (1989), 172 s.

Lasse Budtz' erindringsfragmenter er letlæste, ganske velskrevne, men desværre også mindre givende, end man kunne forvente. Det, som de fleste vel vil læse bogen for, er Budtz' fremstilling af det tiår i dansk sikkerhedspolitik, som han selv har været med til at præge på afgørende vis. Naturligvis var udformningen af Socialdemokratiets sikkerhedspolitik i den periode (1978-88), hvor Budtz var ordfører på området, aldrig en enkelt persons værk, således som han selv gør opmærksom på (s. 23); men han var i hvert fald til stede i de fleste afgørende situationer, ligesom han var det vigtigste transmissionsbælte for ydre påvirkninger af Socialdemokratiet. På den baggrund fremstår erindringerne som noget tynde. Ikke at der ikke står interessante ting på og mellem linjerne, men man savner en dyberegående og mere sammenhængende fremstilling. Langt de fleste synspunkter og vurderinger i bogen er velkendte fra Budtz' mange indlæg i Folketing og presse.

Et eksempel er »skibssagen«, der førte til 1988-valget (og Budtz' afgang fra Folketinget). Her savner man en dybere argumentation for, hvorfor partiet tog spørgsmålet op, ligesom fremstillingen af de afgørende begivenhedsforløb er vag og uklar. Men der er dog også nogle gode bidder, for eksempel fra socialdemokraternes samtaler med den amerikanske ambassadør Todman og om forsøgene på at koordinere partiets politik med de nordiske søsterpartier.

Et andet eksempel er Scandilux-samarbejdet, der har været Lasse Budtz' måske vigtigste forbindelse til den internationale sikkerhedspolitiske debat. Ganske lidt er kendt om dette vigtige samarbejde, og Budtz' fremstilling følger desværre ikke noget til det allerede kendte.

Budtz' hovedtese er, at Socialdemokratiets sikkerhedspolitik har været præget af kontinuitet siden 1950'erne (formuleringen af base- og atompolitikken), dog således at der i 1980'erne skete en skærpelse. Heri kan han have ret et langt stykke, men man savner unægtelig en mere nuanceret argumentation for teorien. Budtz ser selv den betænkning, som et partiudvalg under hans formandskab fremkom med i 1973, og som på mange punkter var kritisk over for NATO-politikken, som en »indgang« til de efterfølgende femten års politik. 1973-betænkningen blev dog aldrig lyst i kuld og køn af partiet, og fremstillingen giver ikke meget til forståelsen af den skærpelse af partiets kernevåbenpolitik, der slog igennem i 1982, til dels før, men tydeligst efter regeringsskiftet.

Det vigtigste kontinuitetsbrud var etableringen af det »alternative« flertal, som Budtz ofrer meget få kommentarer, uanset at det dog var en af 1980'ernes vigtigste parlamentariske nyskabelser. For eksempel savner man en diskussion af problemerne ved et omfattende parlamentarisk samarbejde med partier som SF og VS, som Socialdemokratiet på afgørende udenrigspolitiske felter var uenig med.

Brand. Manden, der søgte åndelig autenticitet, uanset hvilken pris, han måtte betale. Denne stræben efter kompromisløs ærlighed er tydelig i Elsters værk. Ligesom Brand er han en udpræget moralist. Mange af hans artikler har som hovedformål at vise, at andre har syndet mod Videnskabens bud. Ind imellem rettes kritikken endog mod ham selv. Han er en moralist med store fordringer. For Brand skabte dette problemer i forhold til andre mennesker. Sociale omkostninger fornemmes også, hvor Elster beskriver sig selv som halvt fremmed i Norge, og næsten helt fremmed i andre lande.

Bogen *Vitenskap og politikk* samler en del artikler, som Elster har skrevet på norsk i løbet af de sidste femten år. Samlingen indledes med et selvbiografisk essay, og for de læsere, der har fulgt Elsters engelske produktion, er dette essay bogens højdepunkt. Indholdet af de øvrige artikler er stort set kendt fra Elsters engelske værker. Dog giver denne samling en mere detaljeret analyse af den hermeneutiske metode end de engelske artikler. Den, der ikke kender Elsters produktion i forvejen, får gennem bogen en rigtig god introduktion til Elster. Men nye læsere skal passe godt på. Elster er efterhånden blevet så god til forenkling, at den hurtige læser næppe fornemmer de problemer, som Elster forsøger at løse. Derfor går det næsten for let. Hvis man ikke kender problemets sværhed, så kommer den elegante løsning let til at fremstå som banal. Bogen bør derfor læses langsomt og kritisk. Hvis man sætter spørgsmålstegn ved forfatterens ræsonnement, bliver det lettere at forstå hans problemer, og så indser man bedre løsningernes soliditet.

Tilsyneladende handler bogens artikler om et utal forskellige knapt nok forbundne argumenter, men en nøjere læsning gør det muligt at samle de fleste artikler under tre brede temaer: Samfundsvidenskab som læren om biprodukter, den samfundsvidenskabelige forklarings logiske form, og fornuftens grænser.

Hvis der skal være mening i et institut for samfundsvidenskab, så må videnskabelig samfundsforskning kunne levere andet og mere end almindelig sund fornuft. Det kan forskeren gøre ved at slutte sig til traditionen af mystikere og profeter som Hegel, Althusser eller Parsons. De repræsenterer i hvert fald noget andet end sund fornuft. Men lad os antage, at forskeren ønsker at bevæge sig ud over den sunde fornuft, men stadigvæk tænke klart og logisk. Så hjælper kun paradokset! Paradokset kommer ind i moderne social teori gennem Machiavelli. Blandt hans mest berømte paradokser er tesen om, at en republik bliver stærk og dynamisk af en uopløselig klassekamp. Strid gør stærk. Dette paradoks bliver senere kernen i forsvaret for ytringsfriheden. Senere inspireres økonomerne til at overføre paradokset til deres område. Mandevilles berømte formulering: »Private Vices, Public Benefits«, henviser til markedsmekanismens evne til at omsætte individuel egoisme i kollektiv velstand. I begge tilfælde opstår det gode sociale resultat som et *biprodukt* af individernes adfærd. Nærmest på trods af, at individerne motive-res af særinteresser, fremkommer der et resultat, som på sin vis præges af almeninteressen. Således bliver samfundsvidenskaben til en teori om uintenderede biprodukter af individers adfærd. Dette var altså kendt længe før, der var nogen, der tænkte på Jon Elster. Elsters indsats består i konsekvent at omforme hele synet på samfundsvidenskaben i lyset af denne indsigt. Han går karakteristisk nok også et skridt videre og begynder at kritisere forskere, der *misbruger* tanken om bipro-

Det skyldes formentlig, at det for Budtz var en ganske naturlig ting at politisere udenrigspolitikken og at samarbejde med SF/VS og de radikale snarere end med de borgerlige partier. Svend Aukens forsøg i 1984 på at undersøge mulighederne for at genskabe den brede enighed var han fra begyndelsen skeptisk overfor, og fremstillingen er præget af ringe respekt for forsvarere af den traditionelle sikkerhedspolitik, hvadenten det er borgerlige politiere, Udenrigsministeriets embedsmænd eller kommentatorer i den borgerlige presse. Der er også visse ælselspark til tøvende socialdemokratiske politikere, specielt til den fra Udenrigsministeriet miljøskadede Poul Nielson (s. 19), men gennemgående er tonen dog partiloyal.

Bogen rummer en del andet end dansk sikkerhedspolitik. Der er to længere, ganske interessante kapitler om Socialdemokratiets Mellemøstpolitik; der er spredte glimt fra Budtz' utallige rejser og de mange internationale fora, som han har deltaget i, ligesom der er kapitler om hans virke som kulturpolitisk ordfører og ikke mindst som journalist. Som nævnt er bogen velskrevet; Budtz er en levende fortæller med et godt blik for personer og situationer, men den dyberegående analyse må man søge andetsteds. Man kan derfor kun håbe, at Budtz på et senere tidspunkt finder tid til at give den bredere og dybere fremstilling af dansk sikkerhedspolitik i 1980'erne, som han har forudsætningerne for.

Bogen slutter med en lille perle, nemlig et personregister opstillet efter fornavne. Der er tilsyneladende ikke grænser for, hvad der kan lade sig gøre i edb-alderen. Det skal dog retfærdigvis anføres, at forlaget også – som et løst indlæg – leverer et indeks efter efternavne.

Nikolaj Petersen
Institut for Statskundskab

Jon Elster, *Vitenskap og politikk*, Oslo: Universitetsforlaget, 1989, 239 s., Nkr. 238,00.

Man kan udvælge de bøger, som man vil læse, efter mange kriterier. Der findes mennesker, der helst læser lange bøger. Disse er de kontemplative naturer. Der findes også folk, der helst læser korte bøger. Det er karrieremenneskerne. Endelig findes der mennesker, der vælger lektur efter emner. Naturligt nok. Men der findes også mennesker, der vælger bøger efter forfatterens egenskaber. Det er kreative mennesker, der hellere læser en god forfatter om et ligegyldigt emne end omvendt. Elster appellerer til kreative læsere, fordi han skriver klart, tænker intelligent, og er kreativ. Ligesom man kan blive i godt humør af at læse en humoristisk forfatter, så bliver man inspireret til at tænke klart og ærligt om politik, når man læser Elster. Det er inspirerende at læse Elster, selv når han masserer en dødfødt idé, og det sker faktisk engang imellem.

Elster er, selv om han selv er lidt i tvivl, nordmand. Norsk kultur har blandt sine heltebilleder forestillingen om Manden, Helten, der søger det Store og det Rene, og som derfor isoleres fra almindelige mennesker. Arketyper er Ibsens helt